

საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრო

სკოპინგის დასკვნა N15

4.04.2022

დაგეგმილი საქმიანობის დასახელება: მადნის გამამდიდრებელი ფაბრიკის ექსპლუატაციის პირობების ცვლილება (ახალი კუდსაცავის, მასთან დაკავშირებული ინფრასტრუქტურის მოწყობა და საწარმოს წარმადობის გაზრდა);

დაგეგმილი საქმიანობის განმახორციელებელი: სს „RMG Copper“;

დაგეგმილი საქმიანობის განხორციელების ადგილი: ბოლნისის მუნიციპალიტეტი;

განაცხადის შემოსვლის თარიღი: 03.02.2022;

მონაცემები სკოპინგის ანგარიშის შემდგენელის შესახებ: სს „RMG Copper“-ის გარემოს დაცვის დეპარტამენტი;

ძირითადი საპროექტო მონაცემები:

სკოპინგის დასკვნის მიღების მიზნით, სამინისტროში სს „RMG Copper“-ის მიერ წარმოდგენილია ბოლნისის მუნიციპალიტეტში, დაბა კაზრეთში მადნის გამამდიდრებელი ფაბრიკის ექსპლუატაციის პირობების ცვლილების (ახალი კუდსაცავის, მასთან დაკავშირებული ინფრასტრუქტურის მოწყობა და საწარმოს წარმადობის გაზრდა) სკოპინგის ანგარიში.

ბოლნისის მუნიციპალიტეტში დაბა კაზრეთში სს „RMG Copper“-ის მადნის გამამდიდრებელი ფაბრიკის ექსპლუატაციის პირობების ცვლილებაზე 2019 წლის 8 ივლისს გაცემულია გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილება (ბრძანება N2-626). აღნიშნული გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილებით ძალადაკარგულად გამოცხადდა სს „მადნეულის“ „სპილენძის მადნის მოპოვებასა და სპილენძის კონცენტრატის წარმოების საქმიანობის გარემოზე ზემოქმედების ნებართვის გაცემის შესახებ“ საქართველოს გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების მინისტრის 2009 წლის 3 თებერვლის N62 და “სს „RMG Copper“-ზე გარემოზე ზემოქმედების სანებართვო მოწმობის გაცემის შესახებ” საქართველოს გარემოს დაცვის მინისტრის 2012 წლის 20 სექტემბრის Ni-264 ბრძანებები. წარმოდგენილი სკოპინგის ანგარიშით დაგეგმილია 2019 წლის 8 ივლისს გაცემული გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილებით (N 2-626) გათვალისწინებული საქმიანობის ექსპლუატაციის პირობების ცვლილება.

სს „RMG Copper“-ს ექსპლუატაციის პირობების ცვლილების ფარგლებში დაგეგმილი აქვს ბოლნისის მუნიციპალიტეტში, დაბა კაზრეთის ტერიტორიაზე არსებული მადნის გამამდიდრებელი ფაბრიკის ფუნქციონირების პროცესში წარმოქმნილი კუდების (3.05 მლნ ტ/წ) მართვის მიზნით ახალი კუდსაცავის და მასთან დაკავშირებული ინფრასტრუქტურის მოწყობა. ამასთან, ცვლილებები დაგეგმილია სს „RMG Copper“-ის მიმდინარე საქმიანობის სხვადასხვა მახასიათებლებთან, მათ შორის მადნის გამამდიდრებელი ფაბრიკის წარმადობასთან, მიმართებაში. ახალი კუდსაცავის მოწყობა-ექსპლუატაციის შემდგომ დაგეგმილია სს „RMG Copper“-ის არსებული კუდსაცავის დახურვა.

საპროექტო კუდსაცავის განთავსება დაგეგმილია ბოლნისის მუნიციპალიტეტში, შპს „კავკასიის სამთო ჯგუფზე“ სასარგებლო წიაღისეულის შესწავლა-მოპოვების მიზნით გაცემული ლიცენზიით გათვალისწინებული ტერიტორიის/საბადოს მიწის მინაკუთვნის ფარგლებში (80 ჰა ფართობზე). სკოპინგის ანგარიშის შესაბამისად, სასარგებლო წიაღისეულის სამრეწველო მარაგები კუდსაცავისათვის განკუთვნილ ტერიტორიაზე არ ფიქსირდება. პროექტის ფარგლებში სს „RMG Copper“-ის მადნის გამამდიდრებელი ფაბრიკის მიმდებარედ, ტექნოლოგიურ პროცესში წარმოქმნილი კუდების

შესქელებისთვის, დაგეგმილია მაღალი კომპრესიის შემსქელებელი დანადგარის მოწყობა. შემსქელებლიდან კუდები თვითდინებით მიეწოდება შემრევ ავზს, საიდანაც სატუმბი სადგურის, ასევე 7.8 კმ სიგრძის მილსადენის და დამწნევი სატუმბი სადგურის საშუალებით გადადის ახალ კუდსაცავში. სკოპინგის ანგარიშის თანახმად, საპროექტო კუდსაცავის განთავსების ადგილიდან უახლოესი დასახლებული პუნქტები (სოფ. გეტა, სოფ. ბალიჭი) 1837- 1835 მ მანძილითაა დაცილებული. წარმოდგენილი Shp ფაილების ელექტრონული გადამოწმების მიხედვით საპროექტო კუდსაცავიდან (GPS: X-447998.60, Y-4582875.31; X-447977.62, Y-4583815.59; X-447278.50, Y-4583731.22; X-446789.47, Y-4583072.25) უახლოეს დასახლებულ პუნქტებამდე (სოფ. გეტა და სოფ. ბალიჭი) პირდაპირი მანძილი 2 კმ-ზე მეტია (2335-2377 მ).

სკოპინგის ანგარიშში წარმოდგენილია საპროექტო ალტერნატივების ანალიზი, მათ შორის განხილულია არაქმედების ალტერნატივა, ადგილმდებარეობის ალტერნატივა, ტექნოლოგიური ალტერნატივები. არაქმედების ალტერნატივა უარყოფილ იქნა სოციალური და ეკონომიკური ფაქტორების გათვალისწინებით. სკოპინგის ანგარიშში განხილულია ადგილმდებარეობის ოთხი (№ 1, 2, 3, 4) ალტერნატივა, საიდანაც დამბის გარღვევასთან დაკავშირებული რისკების ანალიზისა და უახლოეს დასახლებამდე მანძილის გათვალისწინებით უპირატესობა N2 ალტერნატივას მიენიჭა. საპროექტო კუდსაცავის დამბის ტიპის ალტერნატივებიდან (აღმავალი ტიპის, დაღმავალი ტიპის, ღერძული ტიპის) უპირატესობა მიენიჭა ღერძული, თიხის ბირთვიანი, ქვყარილი პიონერული დამბის მოწყობას. კუდების გაუწყლოების ტექნოლოგიური ალტერნატივებიდან უპირატესობა მიენიჭა შესქელებული კუდების განთავსებას.

პროექტით გათვალისწინებული კუდსაცავის ფუნქციონირების პროცესში ჩართული იქნება სხვადასხვა ინფრასტრუქტურული ობიექტები: მაღალი კომპრესიის შემსქელებელი დანადგარები, დამწნევი-სატუმბი სადგური, 7.8 კმ სიგრძის მილსადენები, კუდების ავარიული შემკრები ავზი, დრენირებული წყლის შემრები ავზი, წყლის მარეგულირებელი ავზი, სატუმბი სადგური, დამბის წყალსაგდები, შებრუნებული წყლის მილსადენი და ქიმიური გამწმენდი ნაგებობა. სკოპინგის ანგარიშში მოცემულია საპროექტო ობიექტის სიტუაციური სქემები/გეგმები მოსაწყობი ინფრასტრუქტურული ობიექტების მითითებით და შესაბამისი ექსპლიკაციით. პროექტით გათვალისწინებულია (ერთი მუშა და ერთი სათადარიგო) მაღალი კომპრესიის შემსქელებელი დანადგარების მოწყობა. კუდების მართვის ტექნოლოგიური ციკლის შემადგენელი ელემენტია ასევე რეაგენტის (ფლოკულანტი) შერევისა და დოზირების დანადგარი, რომელიც განთავსდება შემსქელებლის სიახლოვეს, ცალკე მდგომ შენობაში. სკოპინგის ანგარიშში თანმიმდევრულად არის განხილული კუდების შემსქელებელ დანადგარში მიმდინარე პროცესები. შემსქელებლის ავარიული დაცლის უზრუნველსაყოფად არსებული გამამდიდრებელი ფაბრიკის მიმდებარედ გათვალისწინებულია ავარიული დაცლის (განტვირთვის) ზონის მოწყობა. ამასთან, შესქელების უბანი აღჭურვილი იქნება ტუმბოთი, რომელიც პულპის დაღვრის შემთხვევაში უზრუნველყოფს დაღვრილი მასის მკვებავ ავზში დაბრუნებას ან/და ავარიული დაცლის ზონისკენ მიმართვას. სკოპინგის ანგარიშის მიხედვით, დაღვრილი პულპა შესაძლებელია განთავსდეს სანაყაროზე, **თუმცა არ არის მითითებული და გზშ-ის ეტაპზე დაზუსტებას საჭიროებს, რომელ სანაყაროზე არის საუბარი.** პროექტით გათვალისწინებულია ორი (2) სატუმბი და ერთი დამწნევი სატუმბი (განთავსდება დამბის მიმდებარედ) სადგურების მოწყობა, რომელთა მეშვეობით შესქელებული კუდები გადაიტუმბება კუდსაცავზე. გამამდიდრებელი ფაბრიკიდან დამწნევი სატუმბი სადგურამდე გათვალისწინებულია ორი (მუშა, სათადარიგო) 7.8 კმ სიგრძის მიწისქვეშა ფოლადის მილსადენის გაყვანა. სკოპინგის ანგარიშში განხილულია კუდსაცავში პულპის ჩატვირთვის ტექნოლოგიური საკითხები.

კუდსაცავის დამბა მოეწყობა 844 მ-ზე ზღ. დონიდან. გაჟონვის საწინააღმდეგო ბარიერის უზრუნველყოფის მიზნით დამბა მოეწყობა კაჭარ-თიხნარით. დამბის უსაფრთხო

ექსპლუატაციისა და დაბმის სხეულიდან კატასტროფულ სიტუაციებში მომეტებული წყლის მოშორების მიზნით გათვალისწინებულია წყალსაგდების მოწყობა. წყალსაგდების სათავე დაპროექტდა 841 მ. ნიშნულზე. წყალსაგდების სიგრძე იქნება 385 მ, ხოლო სიგანე 10 მ.

კუდსაცავში შესული წყლის სათანადო მართვის მიზნით სკოპინგის ანგარიშში წარმოდგენილია დაგეგმილი ღონისძიებების შესახებ ინფორმაცია. სკოპინგის ანგარიშის თანახმად, ნორმალური ექსპლუატაციისა და ნორმალურ ნალექიანი წლის პირობებში, კუდსაცავში ფორმირებულ სალექარ აუზში შესული წყლის საშუალო მოცულობის (1 მლნ მ³) შენარჩუნებისთვის საჭირო იქნება 350 მ³/სთ წყლის უწყვეტი მოშორება და ქიმიურად წმენდა. კუდსაცავში დაგროვილი ზედმეტი, ასევე დრენირებული (კუდსაცავიდან გამოჟონილი) წყალი გადავა მარეგულირებელ ავზში შემდგომი გაწმენდის მიზნით. პროექტის ფარგლებში გათვალისწინებულია ასევე ბრუნვითი წყალმომარაგების დანერგვა, რომელიც გულისხმობს ახალი კუდსაცავის ტერიტორიაზე არსებული ტბორიდან ტექნიკური წყლის გადატუმბვას გამამდიდრებელი ფაბრიკის სიახლოვეს არსებულ ტექნიკური წყლის ავზში და მის გამოყენებას კუდების მართვის პროცესში.

საპროექტო ქიმიური გამწმენდი ნაგებობის მოწყობა დაგეგმილია ახალი კუდსაცავის მიმდებარედ, ხეობის დასაწყისში (GPS: X-448832.10; Y-4582380.60). საპროექტო გამწმენდი ნაგებობის განთავსების ადგილიდან უახლოეს საცხოვრებელ ზონამდე (სოფ. ბალიჭი) მანძილი დაახლოებით 1370 მ-ს შეადგენს. გამწმენდ ნაგებობასთან მოწყობა მარეგულირებელი ავზი. საპროექტო გამწმენდი ნაგებობის წარმადობა იქნება - 500 მ³/სთ. სკოპინგის ანგარიშში მოცემულია წყლის ქიმიური გამწმენდი ნაგებობის ტექნოლოგიური სქემა, შესაბამისი ექსპლიკაციით. პროცესის პირველი ეტაპი მოიცავს pH სიდიდის გაზრდას კირის რძის ან კალსტიკური სოდის გარკვეული დოზით დამატებით. შემდეგ ეტაპზე წყალი გადადის სარეაქციო ავზში (წინასწარი დამუშავება), ხოლო სარეაქციო ავზიდან გადაედინება სალექარ ავზებში. დალექვის პროცესის შემდგომ ემატება მჟავა და წყალი გადადის ფილტრაციის კამერაში. გაფილტრული და განეიტრალებული წყალი გადადის საბოლოო ჩაშვების წერტილისაკენ (მდინარეში). **დაზუსტებას საჭიროებს და გზშ-ის ეტაპზე წარმოდგენილი უნდა იქნეს ინფორმაცია საბოლოო ჩაშვების წერტილის, წყლის ობიექტის შესახებ.** გაწმენდის პროცესის შედეგად გამოიყოფა უხსნადი მყარი ნივთიერება მასა/შლამი, რომელიც სკოპინგის ანგარიშის თანახმად წარმოადგენს სამთო ნარჩენს და მისი დროებითი განთავსება დაგეგმილია სს „RMG Copper“-ის ახალ კუდსაცავზე. სკოპინგის ანგარიშში არ არის მითითებული და დაზუსტებას საჭიროებს ინფორმაცია შლამის გაუწყლოების შესახებ, ასევე სათანადო ინფორმაცია შლამის საბოლოო მართვის საკითხების შესახებ.

სკოპინგის ანგარიშის შესაბამისად პროექტის სამშენებლო სამუშაოები დაახლოებით 1 წელი გაგრძელდება. სამშენებლო მასალების, კონსტრუქციების, ტექნოლოგიური პროცესისათვის საჭირო ინერტული მასალები და სხვ. შემოტანილი იქნება მზა სახით. პროექტის ფარგლებში კუდსაცავის განთავსების საპროექტო ტერიტორიაზე გათვალისწინებულია სამშენებლო მოედნის მოწყობა, სადაც განთავსდება: დაცვის ჯიხური, ოფისი და ბიოტულეტები, სამშენებლო მასალების საწყობი; ტექნიკის სადგომი. კუდსაცავის განთავსების ადგილამდე მისასვლელად დაგეგმილია შიდა გზების მოწყობა.

სკოპინგის ანგარიშში ზოგადადაა განხილული კუდსაცავის შემდგომი დახურვის საკითხები/გეგმა. სკოპინგის ანგარიშის თანახმად კუდსაცავის დახურვა მოხდება, როდესაც შეწყდება სამთო სამუშაოები და როდესაც შესაძლებელი იქნება კუდსაცავის წყლის, გაწმენდის გარეშე ბუნებრივ გარემოში გაშვება. სკოპინგის ანგარიშის თანახმად, კუდსაცავის დახურვის გეგმა წარმოდგენილი იქნება გზშ-ის ეტაპზე.

ვინაიდან, სს „RMG Copper“-ზე გაცემულია რამდენიმე გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილება (სპილენძ-პოლიმეტალური კარიერის ფუჭი ქანების სანაყაროებიდან დრენირებული

დაბინძურებული წყლის გამწმენდი ნაგებობების მოწყობა-ექსპლუატაციაზე; მადნის გამამდიდრებელი ფაბრიკის ექსპლუატაციის პირობების ცვლილებაზე), რომლებიც ტექნიკურად ან/და ფუნქციურად ურთიერთდაკავშირებულია, კომპანიას დაგეგმილია აქვს გაცემული გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილებების ერთ გადაწყვეტილებად გაერთიანება (კანონმდებლობის შესაბამისად). მოცემული გარემოების გათვალისწინებით, წარმოდგენილი სკოპინგის ანგარიში მოიცავს შესაბამისი გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილებით განსაზღვრული საქმიანობების/სს „RMG Copper“-ის მიმდინარე საქმიანობის აღწერას/ანალიზს. მათ შორის ახალი კუდსაცავის მოწყობის გარდა, მოცემულია ინფორმაცია მიმდინარე საქმიანობის ფარგლებში დაგეგმილი ცვლილებების შესახებ.

სს „RMG Copper“ სამთო-გამამდიდრებელი საწარმო განთავსებულია დაბა კაზრეთში, რომლის შემადგენლობაში შედის: ღია სამთო სამუშაოების კარიერი, გამამდიდრებელი ფაბრიკა, ფუჭი ქანების სანაყაროები, კუდსაცავი და სხვა დამხმარე ინფრასტრუქტურა, მათ შორის ქიმიური გამწმენდი ნაგებობები. მადნის გამამდიდრებელი ფაბრიკის ტექნიკური გადაიარაღების (მოდერნიზაციის) ხარჯზე დაგეგმილია საწარმოს წარმადობის გაზრდა, რომელიც ნაცვლად 2,5 მლნ-ისა იქნება 3 მლნ. ტონა წელიწადში. გამამდიდრებელი საწარმოდან მანძილი უახლოეს მოსახლეობამდე (დაბა კაზრეთი) 1,7 კმ შეადგენს. სკოპინგის ანგარიშში მოცემულია არსებული გამამდიდრებელი საწარმოს ტექნოლოგიური პროცესის თანმიმდევრული (დამსხვრევა; დაფქვა; ფლოტაცია; ძირითადი და საკონტროლო ფლოტაცია და ა.შ) აღწერა, საწარმოში მისი მიღებიდან-გადამუშავებამდე. მოცემულია ასევე ინფორმაცია იმ ლიცენზირებული კარიერების (სპილენძ-ბარიტ-პოლიმეტალური საბადო, საყდრისის საბადო, ბექთაქარის საბადო, ბნელიხევის საბადო, მუშევანი 2-ის საბადო) შესახებ, საიდანაც დაგეგმილია გამამდიდრებელ ფაბრიკამდე მადნის ტრანსპორტირება. სკოპინგის ანგარიშში აღწერილია სს „RMG Copper“-ის სანაყაროები და მათი მდგომარეობა. სს „RMG Copper“-ის ტერიტორიაზე განთავსებულია 4 (ოთხი) ფუჭი ქანის სანაყარო. სს „RMG Copper“-ის არსებული კუდსაცავი განლაგებულია გამამდიდრებელი ფაბრიკიდან დაახლოებით 2.5 კმ-ის დაშორებით, რომლის შემადგენლობაში შედის სხვადასხვა ინფრასტრუქტურული ობიექტები (სატუმბი სადგური, ორი მილსადენი და სხვ). კუდსაცავის დრენირებული წყლების მართვის მიზნით დამბის ქვეშ მოწყობილია წყალშემკრები და სატუმბი ინფრასტრუქტურა. სკოპინგის ანგარიშის თანახმად, კუდსაცავი უზრუნველყოფს გამამდიდრებელი ფაბრიკის ექსპლუატაციას კიდევ, მაქსიმუმ 3 წლის განმავლობაში.

სამთო-გამამდიდრებელ საწარმოში წყალი გამოიყენება საწარმოო და სასმელ-სამეურნეო მიზნებისთვის. სასმელი წყალმომარაგება ხორციელდება შპს „საქართველოს გაერთიანებული წყალმომარაგების კომპანიასთან“ გაფორმებული ხელშეკრულების საფუძველზე. საწარმოო-ტექნოლოგიური წყალმომარაგების მიზნით საწარმოში დანერგულია ბრუნვითი წყალმომარაგების სისტემა. ჩამდინარე წყლების მართვის მიზნით სს „RMG Copper“-ს გააჩნია ბიოლოგიური და ქიმიური გამწმენდი ნაგებობები. სკოპინგის ანგარიშში განხილულია სს „RMG Copper“-ის ტერიტორიაზე წარმოქმნილი ჩამდინარე, მათ შორის სანიაღვრე წყლების მართვის საკითხები. **ექსპლუატაციის პირობების ცვლილების ფარგლებში**, სანიაღვრე წყლების მართვის გაუმჯობესების მიზნით, გათვალისწინებულია მადანსაზიდი გზის შუა წელში მოეწყოს ორი (8 000 მ³; 30 000 მ³) დამატებითი წყალშემკრები რეზერვუარი. **პროექტის ფარგლებში დაგეგმილია**, ასევე ავტოტრანსპორტის სამრეცხაო ტერიტორიაზე დამატებითი სალექარის (9000 მ³ მოცულობის) მოწყობა, სამრეცხაოში გამოყენებული წყლის სათანადო მართვის მიზნით. სკოპინგის ანგარიშში განხილულია საწარმოო ტერიტორიაზე წარმოქმნილი კარიერული მყავე წყლის მართვის საკითხები. **დაგეგმილია** მყავე წყლის მართვის ტექნოლოგიურ ციკლს დაემატოს მყავე წყლის ნეიტრალიზაციის უბანი, რომლის შემადგენლობაში იქნება 3 ერთეული (თითოეული 2500 მ³ მოცულობის) მიწის ავზი. სკოპინგის ანგარიშში განხილულია ასევე ფუჭი ქანის სანაყაროებიდან დრენირებული წყლის მართვის საკითხები. სს „RMG Copper“-ის

ტერიტორიაზე არსებული N1 გამწმენდი ნაგებობა უზრუნველყოფს საჭიროების შემთხვევაში N1 სანაყაროდან და მუდმივად N2 სანაყაროდან დრენირებული წყლის გაწმენდას, ხოლო N2 გამწმენდი ნაგებობა უზრუნველყოფს N4 სანაყაროდან დრენირებული წყლის გაწმენდას. სკოპინგის ანგარიშის შესაბამისად N1 გამწმენდ ნაგებობასთან არსებულ სამ სამსაფეხურიან წყალშემკრებ-სალექარს ჩაუტარდა მოდერნიზება და დღეის მდგომარეობით, მოცულობის (6500 მ³) ცვლილების გარეშე, წარმოადგენს 8 ერთმანეთთან დაკავშირებული წყალშემკრების-სალექარების ერთობლიობას. ცვლილება შეეხო ასევე მე-4 სანაყაროს ქვეშ არსებული ავზების მიმდევრობას და მოცულობებს (საერთო მოცულობის გადაჭარბების გარეშე). პროექტის ფარგლებში N3 სანაყაროსთან **გათვალისწინებულია**, არსებული წყალშემკრები რეზერვუარიდან მოშორებით, მოეწყოს დამკერი ზუმფი, რომელიც უზრუნველყოფს გაჟონილი წყლის აკუმულირებას და მის უკან წყალშემკრებ რეზერვუარში გადატუმბვას. ამასთან, რეზერვუარის გადავსების პრევენციის მიზნით რეზერვუარის ქვემოთ **დაგეგმილია** დამატებითი 2 000 მ³ მოცულობის რეზერვუარის მოწყობა. N3 სანაყაროს მიმდებარე ფერდზე გამოვლენილი სუფთა წყლის ნაკადი, დაბინძურების პრევენციის მიზნით, **გათვალისწინებულია** მოექცეს არხში და დაუბრუნდეს ბუნებრივ კალაპოტს. სკოპინგის ანგარიშის მიხედვით წლის გარკვეულ პერიოდებში კარიერიდან მოდენილი წყლის ხარისხი არ აკმაყოფილებს საწარმოო მოთხოვნებს, შესაბამისად **დაგეგმილია**, საჭიროების შემთხვევაში, მე-3 სანაყაროს დრენირებული წყალი წყალშემკრები ავზის ნაცვლად პირდაპირ გადაიტუმბოს მე-4 სანაყაროს წყლის ქიმიურ გამწმენდ ნაგებობაში.

საწარმოო ტერიტორიაზე წარმოქმნილი სამეურნეო-საყოფაცხოვრებო ჩამდინარე წყლების მართვა ხორციელდება სავსე ბიოტუალეტებისა და ბიოლოგიური გამწმენდი ნაგებობის საშუალებით. **პროექტის ფარგლებში დაგეგმილია** ბიოლოგიური გამწმენდი ნაგებობის ტექნოლოგიური სქემის ცვლილება და წარმადობის გაზრდა. მათ შორის: პირველად სალექრად გადაკეთდება რეზერვუარი, რომელიც განკუთვნილი იყო შლამსაცავისთვის; არსებული ბიოფილტრის გარდა დამატებით მოეწყობა 2 ცალი ბიოფილტრი; ბიოფილტრებად გადაკეთდება მექანიკური ფილტრები; მოეწყობა ოზონის თანაბარი განაწილების სისტემა. **ბიოლოგიური გამწმენდი ნაგებობის ტექნოლოგიური სქემის ცვლილების ფარგლებში - დაზუსტებას საჭიროებს შლამსაცავის შესახებ ინფორმაცია, ვინაიდან დგინდება რომ არსებული შლამსაცავი გადაკეთდება პირველად სალექრად.**

სს „RMG Copper“-ს საწარმოო ტერიტორიაზე გააჩნია ავტოგასამართი სადგური, რომელთან დაკავშირებითაც 2018 წლის 16 ნოემბერს გაცემულია სკრინინგის გადაწყვეტილება (N 2-926), გზშ-ის პროცედურაზე არდაქვემდებარების შესახებ. **პროექტის ფარგლებში დაგეგმილია**, ასევე არსებული ავტოგასამართი სადგურის ტერიტორიაზე დამატებით 2 ერთეული (თითო 22 ტ მოცულობის) მობილური რეზერვუარის მოწყობა და ჯამური მოცულობის (88 ტონა) გაზრდა 132 ტ-მდე. ამასთან, კომპანია **გეგმავს** საწარმოს ტერიტორიაზე ორი ერთეული კონტეინერის ტიპის მობილური სადგურის (ერთი ბენზინისათვის მეორე დიზელისათვის) მოწყობას. მობილური სადგურები განკუთვნილია სულ 30 000 ლ საწვავის შენახვა-მოხმარებისთვის.

სკოპინგის ანგარიშში მოცემულია ინფორმაცია დაგეგმილი ცვლილების ფარგლებში გარემოზე შესაძლო ზემოქმედების სახეების შესახებ და ინფორმაცია იმ ღონისძიებების შესახებ, რომლებიც გათვალისწინებული იქნება გარემოზე მნიშვნელოვანი უარყოფითი ზემოქმედების თავიდან აცილებისათვის, შემცირებისათვის ან/და შერბილებისათვის. ცვლილების პროექტის ფარგლებში გარემოზე მნიშვნელოვანი ზემოქმედება ძირითადად დაკავშირებული იქნება ახალი კუდსაცავის მოწყობა-ექსპლუატაციასთან.

პროექტით გათვალისწინებული ცვლილებების (შემსქელებელი დანადგარის და სატუმბო სადგურის ინფრასტრუქტურის, მილსადენის და კუდსაცავის, ნავთობპროდუქტების ახალი საცავის, წყალშემკრები ავზების მოწყობის) სამშენებლო ეტაპზე მოსალოდნელია ხმაურის გავრცელება, ასევე ატმოსფერულ ჰაერის დაბინძურება, მტვრის და ნაძწვი

აირების გავრცელებით. ექსპლუატაციის ეტაპზე ჰაერის დამაბინძურებელი ძირითადი წყაროებია ტექნოლოგიურ პროცესში ჩართული დანადგარები. ცვლილების პროექტის, მათ შორის გამამდიდრებელი ფაბრიკის წარმადობის ზრდის, გათვალისწინებით მნიშვნელოვანია გზშ-ის ეტაპზე დაზუსტდეს/სათანადოდ იქნეს განხილული სს „RMG Copper“-ს საწარმოო ტერიტორიაზე მოსალოდნელი ემისიების რაოდენობრივი, ხარისხობრივი შეფასება. ამასთან წარმოდგენილი იქნეს ინფორმაცია ჰაერის დაბინძურების პრევენციის მიზნით გათვალისწინებული ღონისძიებების შესახებ.

სკოპინგის ანგარიშის თანახმად, საშიში გეოდინამიკური პროცესები საკვლევ ტერიტორიაზე არ ფიქსირდება, თუმცა მიწის სამუშაოების შესრულებამ შესაძლებელია გამოიწვიოს გეოლოგიური გარემოს ცვლილება, მათ შორის ეროზიული პროცესების განვითარება. გეოლოგიური პროცესების განვითარების პრევენციის მიზნით საჭიროებისამებრ გათვალისწინებულია ფერდობ-სამაგრი ღონისძიებების გატარება. ექსპლუატაციის ეტაპზე გათვალისწინებულია კუდსაცავის მდგრადობის მონიტორინგი, ასევე გრუნტის წყლის დონის და მისი ქიმიური შედგენილობის კონტროლი, რომლის შესახებ დეტალური ინფორმაცია წარმოდგენილი უნდა იქნეს გზშ-ის ეტაპზე.

სს „RMG Copper“-ს საქმიანობა მათ შორის პროექტით გათვალისწინებული ღონისძიებები დაკავშირებულია წყლის გარემოს (ზედაპირული, მიწისქვეშა) დაბინძურებასთან. კუდსაცავის ექსპლუატაციის შედეგად წარმოქმნილი წყლის მართვის მიზნით გათვალისწინებულია ბრუნვითი წყალმობხმარების დანერგვა და ქიმიური გამწმენდი ნაგებობის მოწყობა. კუდსაცავის საპროექტო ტერიტორიის ფარგლებში მოქცეულია სეზონური ხევი, თუმცა აღნიშნულ ხევზე და მისი ჰიდროლოგიური რეჟიმის ფორმირებაზე შესაძლო ზემოქმედების შესახებ ინფორმაცია წარმოდგენილი არ არის, რაც გზშ-ის ეტაპზე საჭიროებს დაზუსტებას და სათანადო შეფასებას. საკვლევ ტერიტორიაზე გამოვლენილია მიწისქვეშა/გრუნტის წყლები, რომელზეც მოსალოდნელი ზემოქმედება დაკავშირებული იქნება სამშენებლო სამუშაოების განხორციელებასთან.

ახალი კუდსაცავის მოწყობა დაკავშირებულია ბიოლოგიურ გარემოზე მნიშვნელოვან ზემოქმედებასთან. პროექტის ზემოქმედების არეალში არსებული ჰაბიტატებიდან ყველაზე ძლიერი ზემოქმედება მოსალოდნელია მუხნარ-რცხილნარზე, რომელიც საერთაშორისო დირექტივის მიხედვით იდენტიფიცირებულია, როგორც მაღალი საკონსერვაციო ღირებულების ჰაბიტატის ტიპი. ზემოქმედების არეალში ექცევა ასევე დაცული, საკონსერვაციო სტატუსის მქონე მცენარეები. სკოპინგის ანგარიშის თანახმად, დაგეგმილი საქმიანობის განხორციელებისთვის, საქართველო მთავრობის 2021 წლის 6 ოქტომბრის N496 დადგენილების („ტყის სტატუსის მინიჭების, შეწყვეტისა და ტყის საზღვრების დადგენისა და კორექტირების/შეცვლის შესახებ დებულების დამტკიცების თაობაზე“) შესაბამისად, საპროექტო ტერიტორიაზე დაგეგმილია ტყის სტატუსის შეწყვეტის ღონისძიებების განხორციელება. სკოპინგის ანგარიშის მიხედვით საკითხის შეთანხმება სამინისტროსთან მოხდება გარემოზე ზემოქმედების შეფასების შემდგომ ეტაპზე, მოქმედი კანონმდებლობის შესაბამისად. სკოპინგის ანგარიშის მიხედვით, მოსალოდნელი მნიშვნელოვანი ზემოქმედების მართვის თვალსაზრისით გათვალისწინებულია დაზიანებული ჰაბიტატის ეკოლოგიური კომპენსაცია/აღდგენა. მნიშვნელოვანია გზშ-ის ეტაპზე წარმოდგენილი იქნეს მოსალოდნელი ზემოქმედების კომპენსაციის და მართვის კონკრეტული გეგმა. პროექტის ზემოქმედების არეალში გავრცელებულ ცხოველთა სახეობების საკონსერვაციო სტატუსი შეესაბამება IUCN-ის „მოწყვლადი“ კატეგორიას. მოსალოდნელი მნიშვნელოვანი ზემოქმედება ცხოველთა სამყაროზე დაკავშირებული იქნება ჰაბიტატების დეგრადაციასა და ფრაგმენტაციასთან, საბინადრო ადგილების განადგურებასთან. სკოპინგის ანგარიშის შესაბამისად საპროექტო ტერიტორია წარმოადგენს კავკასიის მასშტაბით არსებული ეკო-დერეფნების ქსელის ნაწილს. მნიშვნელოვანია გზშ-ის ეტაპზე განისაზღვროს დროებით და მუდმივ ზემოქმედებას დაქვემდებარებული ფაუნის წარმომადგენლები, მათზე მოსალოდნელი

ზემოქმედების მნიშვნელობა და ზემოქმედების მართვის ქმედითი/ეფექტური ღონისძიებები.

ზემოქმედების სახეებიდან აღსანიშნავია კლიმატურ პირობების ცვლილებით მოსალოდნელი ზემოქმედება, რომელიც დაკავშირებული იქნება კუდსაცავის ექსპლუატაციის დროს კუდსაცავის აუზიდან წყლის აორთქლებასთან. სკოპინგის ანგარიშის თანახმად, საპროექტო ობიექტის წყალშემკრები აუზიდან აორთქლებული წყლის მასა მნიშვნელოვან ზეგავლენას არ მოახდენს პროექტის საზღვრებით დადგენილი კუდსაცავის დერეფნის მიღმა არსებულ ტერიტორიებზე. სკოპინგის ანგარიშის შესაბამისად არსებობს რისკი, რომ წყლის ორთქლის მიგრაცია დაბა კაზრეთის მიმართულებით მოხდება, თუმცა ვინაიდან საპროექტო ტერიტორია ხეობის ჩაღრმავებულ ლანდშაფტშია მოქცეული და გარს ტყე აკრავს, წყლის კონდენსატის შორ მანძილზე გადაადგილება არ არის მოსალოდნელი. **აღნიშნული საკითხი გზშ-ის ეტაპზე საჭიროებს სათანადო კვლევებზე დაყრდნობით მომზადებული დასაბუთების წარმოდგენას.** სკოპინგის ანგარიშში ასევე აღნიშნულია, რომ წყალშემკრები აუზის ზედაპირის ფართობის სიმცირის, მასში წყლის პერიოდული ცირკულაციისა და წყალში მინერალური მარილების შემცველობის გამო აორთქლების ხარისხი მცირე იქნება და მხოლოდ კუდსაცავის განთავსების ხეობაში მოახდენს ლოკალურ კლიმატზე გავლენას. **მნიშვნელოვანია გზშ-ის ეტაპზე წარმოდგენილი იქნეს დეტალური ინფორმაცია კუდსაცავის განთავსების ხეობაში მიკროკლიმატზე მოსალოდნელი ზემოქმედების მნიშვნელობის შეფასების შესახებ.** ამასთან, ზემოქმედებას დაქვემდებარებული ტერიტორიის ფართობის გათვალისწინებით მნიშვნელოვანია დაზუსტდეს, აორთქლების ხარისხის მცირე მასშტაბის დასაბუთებისთვის სკოპინგის ანგარიშში მითითებული განმარტება - წყალშემკრები აუზის ზედაპირის ფართობის სიმცირის შესახებ.

სკოპინგის ანგარიშის თანახმად კუმულაციური ზემოქმედება დაკავშირებული იქნება არსებული და საპროექტო კუდსაცავების ერთდროულ ფუნქციონირებასთან. ამასთან, მითითებულია რომ ახალი კუდსაცავის მოწყობა-ექსპლუატაციის შემდგომ სს „RMG Copper“-ს არსებული კუდსაცავი შეწყვეტს ფუნქციონირებას და დაექვემდებარება კონსერვაციას.

სკოპინგის ანგარიშის თანახმად, საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნული სააგენტოს მიერ კომპანიაზე გაცემულია დადებითი დასკვნა დაგეგმილი სამუშაოების ჩატარების თაობაზე. საპროექტო ტერიტორიები არ ფარავს კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლების კანონმდებლობით გათვალისწინებული ფიზიკური და ვიზუალური დაცვის არეალს.

ადმინისტრაციული წარმოების ეტაპზე სამინისტრომ უზრუნველყო წარმოდგენილი სკოპინგის ანგარიშის და საჯარო განხილვის შესახებ ინფორმაციის კანონმდებლობით დადგენილი წესით გავრცელება, მათ შორის ინფორმაცია განთავსდა სამინისტროს ოფიციალურ ვებგვერდზე, სსიპ გარემოსდაცვითი ინფორმაციისა და განათლების ცენტრის ვებგვერდზე და გადაიგზავნა ცენტრის გამომწერებთან ელ. ფოსტის მეშვეობით. საჯარო განხილვის შესახებ განცხადებები, აგრეთვე განთავსდა საქმიანობის განხორციელების სიახლოვეს ინფორმაციის გავრცელების დამკვიდრებულ ადგილებზე. პროექტის სკოპინგის ანგარიშთან დაკავშირებით საჯარო განხილვები გაიმართა 2022 წლის 25 თებერვალს სოფ. გეტასა და დაბა კაზრეთში. საჯარო განხილვებს ესწრებოდნენ საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს, სს „RMG Copper“-ის, სოფ. აკაურთას და დაბა კაზრეთის ადმინისტრაციული ერთეულის წარმომადგენლები, სოფ. გეტას და დაბა კაზრეთის მაცხოვრებლები, ასევე „საყდრისის კომიტეტი კულტურული მემკვიდრეობისთვის“ და ააიპ „მწვანე ალტერნატივას“ წარმომადგენლები. საჯარო განხილვაზე, დამსწრეთა მხრიდან, ყურადღება გამახვილდა პროექტთან დაკავშირებულ რამდენიმე მნიშვნელოვან საკითხზე. მათ შორის, პროექტის განხორციელებით სამოვრებზე მოსალოდნელ ზემოქმედებასთან, არსებულ ტყის საფარზე

მოსალოდნელ ზემოქმედებასა და ტყის სტატუსის შეწყვეტასთან დაკავშირებით. დასმულ საკითხებთან დაკავშირებით შესაბამისი განმარტება გააკეთა სს „RMG Copper“-ის წარმომადგენელმა. მათ შორის აღნიშნა, რომ სამოვრებთან დაკავშირებული ზემოქმედების და საკომპენსაციო ღონისძიებების საკითხი გათვალისწინებული იქნება გზმ-ის ეტაპზე. ტყის საფარზე მოსალოდნელი ზემოქმედების მართვის მიზნით დაგეგმილია დაზიანებული ტყის მასივის აღდგენა/ტყის გაშენება, ხოლო კანონმდებლობის შესაბამისად ტყის სტატუსის შეწყვეტის საკითხი განხილული იქნება გზმ-ის ეტაპზე. სკოპინგის ანგარიშის საჯარო განხილვაზე გამოთქმული შენიშვნები/მოსაზრებები და შესაბამისი პასუხები/განმარტებები აისახა საჯარო განხილვის ოქმში.

ადმინისტრაციული წარმოების ეტაპზე პროექტთან დაკავშირებით წერილობითი შენიშვნები/მოსაზრებები დააფიქსირა ააიპ „მწვანე ალტერნატივამ“. შენიშვნები ძირითადად ეხებოდა: სკოპინგის ანგარიშის ზოგადი სტრუქტურას, პროექტის ფარგლებში მოსალოდნელ კუმულაციურ ზემოქმედებას; ზემოქმედების არეალში მოქცეული ტყის სტატუსის შეწყვეტას; კლიმატურ პირობებზე ზეგავლენას. პროექტთან დაკავშირებით არსებული რელევანტური და საფუძვლიანი შენიშვნები/მოსაზრებები სამინისტროს მიერ მხედველობაში იქნა მიღებული და აისახა სკოპინგის დასკვნაში (გზმ-ის ანგარიშის მომზადებისათვის საჭირო კვლევების, მოსაპოვებელი და შესასწავლი ინფორმაციის ჩამონათვალი).

სკოპინგის ანგარიშის თანახმად, შესწავლილ იქნა საპროექტო ტერიტორია, ხოლო ჩატარებული სამუშაოების შედეგად მოხდა გარემოზე და ადამიანის ჯანმრთელობაზე მოსალოდნელი ძირითადი ზემოქმედების წყაროების, სახეებისა და ობიექტების იდენტიფიცირება. სკოპინგის პროცედურის შედეგად სამინისტროს მიერ განსაზღვრული და დადგენილი იქნა დაგეგმილი საქმიანობის გზმ-ის ანგარიშის მომზადებისათვის საჭირო კვლევების, მოსაპოვებელი და შესასწავლი ინფორმაციის ჩამონათვალი, ასევე გზმ-ის პროცესში დეტალურად შესასწავლი ზემოქმედებების საკითხები.

გზმ-ის ანგარიშის მომზადებისთვის საჭირო კვლევების, მოსაპოვებელი და შესასწავლი ინფორმაციის ჩამონათვალი:

1. **გზმ-ის ანგარიში უნდა მოიცავდეს** „გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსის“ მე-10 მუხლის მე-3 ნაწილით დადგენილ ინფორმაციას;
2. **გზმ-ის ანგარიშს უნდა დაერთოს** „გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსის“ მე-10 მუხლის მეოთხე ნაწილით განსაზღვრული დოკუმენტაცია;
3. **გზმ-ს ანგარიშში წარმოდგენილი უნდა იყოს** სკოპინგის ანგარიშში მითითებული (განსაზღვრული, ჩასატარებელი) კვლევების შედეგები, მოპოვებული და შესწავლილი ინფორმაცია, გზმ-ის პროცესში დეტალურად შესწავლილი ზემოქმედებები და შესაბამისი შემცირების/შერბილების ღონისძიებები;
- 3.1. გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსის მე-10 მუხლის მე-2 ნაწილის შესაბამისად **გზმ-ის ანგარიში ხელმოწერილი უნდა იყოს** იმ პირის/პირების მიერ, რომელიც/რომლებიც მონაწილეობდა/მონაწილეობდნენ მის მომზადებაში, მათ შორის, კონსულტანტის მიერ.
4. **გზმ-ის ანგარიშში ასევე წარმოდგენილი უნდა იყოს:**
  - პროექტის ექსპლუატაციის პირობების ცვლილების საჭიროების დეტალური დასაბუთება;
  - სს „RMG Copper“-ის მიმდინარე საქმიანობების შესახებ ინფორმაცია;
  - დაგეგმილი ცვლილებების დეტალური, თანმიმდევრული აღწერა;
  - მიმდინარე საქმიანობების ტერიტორიისა და დაგეგმილი ცვლილებების საპროექტო ტერიტორიების დეტალური აღწერა. მათ შორის: საკადასტრო კოდი, ფართობი, Shp ფაილები, GPS კოორდინატები, გარემო პირობების ანალიზი;

- სს „RMG Copper“-ის საწარმოო ტერიტორიის განახლებული გენ-გეგმა (შესაბამისი ექსპლიკაციით), საპროექტო ცვლილებების გათვალისწინებით;
- სს „RMG Copper“-ის საწარმოო ტერიტორიის არსებული და საპროექტო (მათ შორის კუდსაცავის), ინფრასტრუქტურული ობიექტებიდან დაშორების მანძილები უახლოეს მოსახლეობამდე, ზედაპირული წყლის და ზემოქმედებას დაქვემდებარებულ სხვა მნიშვნელოვან ობიექტებამდე;
- პროექტის ალტერნატიული ვარიანტების შესახებ ინფორმაცია, შესაბამისი დასაბუთებით, მათ შორის: არაქმედების ალტერნატივა, ტექნოლოგიური ალტერნატივები, ტერიტორიის შერჩევის ალტერნატიული ვარიანტები და გარემოსდაცვითი თვალსაზრისით შერჩეული ალტერნატივის აღწერა/ანალიზი. გზშ-ის ანგარიშის შესაბამის ქვეთავში, დეტალურად უნდა იქნეს დასაბუთებული საპროექტო კუდსაცავის განთავსების ალტერნატივებიდან შერჩეული ადგილმდებარეობის და გარემოსდაცვითი, სოციალური, ეკონომიკური და ტექნიკური უპირატესობები;
- დეტალური ინფორმაცია სს „RMG Copper“-ის საწარმოს ტექნოლოგიური ციკლის და ტექნოლოგიური სქემის შესახებ, შესაბამისი თანმიმდევრობით (ნედლეულის მიღებიდან მის გადამუშავებამდე) არსებული და საპროექტო წარმადობის მითითებით;
- სს „RMG Copper“-ის ფაბრიკაში კარიერებიდან (საყდრისის, ბექთაქარი, ბნელი ხევი, მუშევანი-2) მადნის ტრანსპორტირების გეგმა-გრაფიკი, ტრანსპორტირების მარშრუტების და შესაბამისი პირობები (მათ შორის, ტრანსპორტირებისთვის განკუთვნილი გზის მორწყვის გეგმა-გრაფიკის) მითითებით;
- სს „RMG Copper“-ის საწარმოს ფუნქციონირების პროცესში ჩართული და მასთან დაკავშირებული სხვადასხვა ინფრასტრუქტურული ობიექტების, ტექნოლოგიური მოწყობილობების შესახებ დეტალური ინფორმაცია (თითოეული ობიექტის ტექნოლოგიური სქემის მითითებით). მათ შორის, დეტალური ინფორმაცია არსებული ქიმიური გამწმენდი ნაგებობის შესახებ;
- „RMG Copper“-ის კუდსაცავისა და სანაყაროების არსებული მდგომარეობის შესახებ ინფორმაცია;
- დეტალური ინფორმაცია სს „RMG Copper“-ის მიმდინარე საქმიანობების ფარგლებში დაგეგმილი ცვლილებების შესახებ;
- დეტალური ინფორმაცია საპროექტო კუდსაცავის შესახებ, მათ შორის საპროექტო კუდსაცავის ექსპლუატაციის მაქსიმალური ვადის შესახებ ინფორმაცია;
- საპროექტო კუდსაცავის შემდგომი დახურვის გეგმის შესახებ ინფორმაცია;
- საპროექტო კუდსაცავის ფუნქციონირების პროცესში ჩართული სხვადასხვა ინფრასტრუქტურული ობიექტების, ტექნოლოგიური მოწყობილობების შესახებ დეტალური ინფორმაცია (თითოეული ობიექტის ტექნოლოგიური სქემის მითითებით). მათ შორის, ინფორმაცია:
  - მაღალი კომპრესიის შემსქელებელი დანადგარის, სატუმბი და დამწნევი-სატუმბ სადგურის, 7.8 კმ-ი სიგრძის მილსადენის, კუდების ავარიული შემკრები ავზის, დრენირებული წყლის შემრევი ავზის, წყლის მარეგულირებელი ავზის, დამბის წყალსაგდების, შებრუნებული წყლის მილსადენის და ქიმიური გამწმენდი ნაგებობის შესახებ;
- დეტალური ინფორმაცია საპროექტო შემსქელებლის შესახებ, შემსქელებელში მიმდინარე ტექნოლოგიური პროცესის და ტექნოლოგიურ პროცესში მონაწილე ელემენტების მითითებით. მათ შორის, დაზუსტებული ინფორმაცია: შემსქელებლის ავარიული დაცლის ზონის შესახებ;
- დეტალური ინფორმაცია სატუმბი, მათ შორის დამწნევი სატუმბი, სადგურის (საპროექტო წარმადობის მითითებით) და შემადგენელი ელემენტების შესახებ;

- დაზუსტებული ინფორმაცია საპროექტო მილსადენის პარამეტრების შესახებ, ასევე ინფორმაცია საპროექტო მილსადენით სხვადასხვა ობიექტების, მათ შორის ინფრასტრუქტურული ობიექტების გადაკვეთის შესახებ;
- მილსადენის გამორეცხვის და შედეგად მიღებული მასის მართვის საკითხების შესახებ დეტალური ინფორმაცია;
- მადნის გამამდიდრებელი საწარმოდან საპროექტო კუდსაცავში პულპის გადატვირთვის ტექნოლოგიური ციკლის აღწერა;
- დეტალური ინფორმაცია საპროექტო დამბის და მისი მოწყობის შესახებ. ამასთან, ინფორმაცია დამბაზე გაჟონვის საწინააღმდეგო ბარიერის უზრუნველყოფის შესახებ;
- საპროექტო დამბის სეისმური და ჰიდრაულიკური დატვირთვის პირობების შესახებ ინფორმაცია;
- დამბაზე კატასტროფულ სიტუაციებში მომეტებული წყლის მართვის საკითხები, მათ შორის ინფორმაცია საპროექტო წყალსაგდების და მისი ეფექტურობის შესახებ (ტექნიკური პარამეტრების მითითებით);
- დამბის გარღვევასთან დაკავშირებული რისკების დეტალური ანალიზისა და შესაბამისი შედეგების შესახებ ინფორმაცია;
- დამბაზე ფილტრაციული პროცესების მიმდინარეობის კონტროლის/მონიტორინგის დანერგვის შესახებ ინფორმაცია;
- ინფორმაცია კუდსაცავზე შეკავებული წყლის მოცულობის და შეტბორილი ადგილის ფართობის შესახებ;
- ინფორმაცია კუდსაცავის საპროექტო ტერიტორიაზე გაბატონებული ქარების მიმართულების შესახებ (აღნიშნული მნიშვნელოვანია აორთქლებული წყლის კონდენსატის შესაძლო გადაადგილების განსაზღვრისთვის);
- **დეტალური ინფორმაცია საპროექტო ქიმიურ გამწმენდთან დაკავშირებით, მათ შორის:**
  - დეტალურად იქნეს ასახული საპროექტო ქიმიური გამწმენდის ტიპი, ძირითადი ფიზიკური მახასიათებლები, მოწყობის გეგმა, პარამეტრები, წარმადობა, ტექნოლოგიური სქემა და გაწმენდის ეფექტურობა;
  - საპროექტო ქიმიური გამწმენდის სიტუაციური სქემა, შესაბამისი აღნიშვნებით/ექსპლიკაციით;
  - ქიმიური გამწმენდის ალტერნატიული ვარიანტების, მათ შორის ადგილმდებარეობისა და ტექნოლოგიის, ანალიზის შესახებ ინფორმაცია;
  - გამწმენდი ნაგებობის განთავსების ადგილის GIS კოორდინატების, SHP ფაილებთან ერთად;
  - გამწმენდიდან მანძილი უახლოეს საცხოვრებელ სახლებამდე (ფოტო მასალა), მდინარემდე - მდებარეობის მითითებით;
  - წარმოქმნილი შლამის მართვის საკითხების აღწერა დეტალურად (მათ შორის დროებითი დასაწყობების ტერიტორიის აღწერა, ტრანსპორტირება, გაუწყლოვება, დასტაბილურება, შესქელება და საბოლოო მართვის ღონისძიებები);
  - ტექნოლოგიურ ციკლში გამოყენებული ქიმიური ნივთიერებების ტრანსპორტირების-დასაწყობების და მათი შემდგომი მართვის შესახებ დეტალური ინფორმაცია;
  - დაბინძურებული ჩამონადენი წყლის სავარაუდო შემადგენლობის შესახებ ინფორმაცია - გაწმენდამდე და გაწმენდის შემდეგ, შესაბამისი დასაშვები ნორმების მითითებით;
  - გაუთვალისწინებელ შემთხვევებში, წყლის მაქსიმალური/პიკური მოდინების დროს ავარიული სიტუაციის მართვის საკითხების შესახებ დეტალური ინფორმაცია;

- გამწმენდ ნაგებობასთან გამათანაბრებელი/მარეგულირებელი რეზერვუარის მოწყობის შესახებ ინფორმაცია (ტიპი, პარამეტრები და სხვ);
- გაწმენდილი წყლის ჩაშვების ობიექტის შესახებ ინფორმაცია, ჩაშვების ადგილის GPS კოორდინატების მითითებით;
- საპროექტო ნაგებობის პერიმეტრზე წარმოქმნილი სანიაღვრე წყლების მართვის საკითხებისა და სადრენაჟო სისტემის შესახებ ინფორმაცია;
- სს „RMG Copper“-ის საწარმო ობიექტის სასმელ-სამეურნეო და საწარმოო წყალმომარაგების შესახებ ინფორმაცია;
- საწარმო-ტექნოლოგიური წყალმომარაგების მიზნით საწარმოში დანერგილი ბრუნვითი წყალმომარაგების სისტემის შესახებ ინფორმაცია;
- ინფორმაცია სს „RMG Copper“-ის ტერიტორიაზე წარმოქმნილი ჩამდინარე, მათ შორის სანიაღვრე, კარიერული მჟავე წყლების და არსებული კუდსაცავის დაბინძურებული წყლების მართვის საკითხების შესახებ;
- ინფორმაცია საპროექტო კუდსაცავის ტერიტორიაზე წარმოქმნილი ტექნიკური წყლის ბრუნვითი წყალმომარაგების ტექნოლოგიურ ციკლში ჩართვის შესახებ;
- საპროექტო კუდსაცავზე წარმოქმნილი დაბინძურებული წყლის მართვის საკითხების შესახებ დეტალური ინფორმაცია;
- ტექნოლოგიური ციკლის სხვადასხვა უბნებზე ავარიულად დაღვრილი პულპის მართვის საკითხების შესახებ სათანადო ინფორმაცია;
- ინფორმაცია პროექტის ფარგლებში წარმოქმნილი სხვადასხვა სახეობის ნარჩენების შესახებ, ნარჩენების მართვის გეგმის მითითებით;
- ინფორმაცია პროექტის განხორციელებით მოსალოდნელი შესაძლო ავარიული სიტუაციების შესახებ, მათ შორის საპროექტო დამბის გარღვევასთან დაკავშირებული რისკების ანალიზის შესახებ დეტალური ინფორმაცია;
- ინფორმაცია საპროექტო ზონის ფარგლებში მიწის საკუთრებისა და მისი გამოყენების შესახებ;
- ინფორმაცია საპროექტო ზონის ფარგლებში არსებული საძოვრების და მათზე წვდომის შეზღუდვის შესახებ;
- ინფორმაცია საპროექტო ზონის ფარგლებში არსებული მეორეხარისხოვანი/სატყეო გზის და მასზე წვდომის შეზღუდვის შესახებ;
- საქმიანობის პროცესში დასაქმებული ადამიანების საერთო რაოდენობა, მათ შორის დასაქმებულთა ადგილობრივების წილი;
- პროექტთან დაკავშირებით ადგილობრივი მოსახლეობის ინფორმირების, მათი პოზიციების, დამოკიდებულების და აზრის გათვალისწინების ამსახველი ინფორმაცია;
- სს „RMG Copper“-ის საწარმოს წარმადობის გაზრდასთან დაკავშირებით გზმ-ის ანგარიშში აისახოს დეტალური ინფორმაცია.

4.1. პროექტი ფარგლებში სამშენებლო სამუშაოების განხორციელების შესახებ ინფორმაცია, კერძოდ:

- სამშენებლო სამუშაოების შესახებ დეტალური ინფორმაცია, შესაბამისი ვადების მითითებით. ამასთან მოცემული იყოს სამშენებლო სამუშაოების გეგმა-გრაფიკი;
- მისასვლელი გზების მოწყობის-რეაბილიტაციის საჭიროების შემთხვევაში მოცემული უნდა იყოს ინფორმაცია, შესაბამისი პარამეტრებისა და მოწყობის სქემის მითითებით, ამასთან მოცემული უნდა იყოს აღნიშნული გზების მშენებლობასთან-რეაბილიტაციასთან დაკავშირებული ზემოქმედების საკითხები და შესაბამისი შემარბილებელი ღონისძიებები;
- ნიადაგის ნაყოფიერი ფენის მოხსნის სამუშაოების, გრუნტის სამუშაოების და სარეკულტივაციო სამუშაოების შესახებ დეტალური ინფორმაცია („ნაყოფიერი

- ფენის მოხსნის, შენახვის, გამოყენებისა და რეკულტივაციის შესახებ“ ტექნიკური რეგლამენტის მოთხოვნათა დაცვით);
- ინფორმაცია მოსახსნელი ნიადაგის ნაყოფიერი ფენის, მათ შორის მოცულობისა და მისი განთავსების პირობების, ასევე ადგილების შესახებ, მდებარეობის მითითებით (GPS კოორდინატები, Shp ფაილები);
- მშენებლობის პროცესში წარმოქმნილი ფუჭი ქანების რაოდენობისა და მათი მართვის საკითხების შესახებ ინფორმაცია;
- ობიექტების მშენებლობისთვის საჭირო სამშენებლო მასალების მოპოვებისა და სამშენებლო მასალების დამამზადებელი ობიექტების (არსებობის შემთხვევაში) მოწყობის შესახებ ინფორმაცია;
- მშენებლობაში გამოყენებული ტექნიკის ჩამონათვალი და რაოდენობა;
- სამშენებლო მოედნის/სამშენებლო ბანაკის განთავსების შესახებ ინფორმაცია. მათ შორის ინფორმაცია სამშენებლო მოედნის/სამშენებლო ბანაკის დაზუსტებული ლოკაციის (GPS კოორდინატების მითითებით), სამშენებლო მოედნებზე/სამშენებლო ბანაკზე განსათავსებელი ინფრასტრუქტურის შესახებ.

4.2. ახალი კუდსაცავის და მასთან დაკავშირებული ინფრასტრუქტურის მოწყობა-ექსპლუატაციის გარემოზე ზემოქმედების შეფასების გეოლოგიურ ნაწილში წარმოდგენილი უნდა იყოს:

- **გეოლოგიური გარემოს ფონური მდგომარეობის აღწერა:**
  - რელიეფი (გეომორფოლოგია);
  - გეოლოგიური აგებულება და ტექტონიკა;
  - სეისმური პირობები;
  - ჰიდროგეოლოგიური პირობები;
  - საინჟინრო-გეოლოგიური პირობები.
- **გეოლოგიურ გარემოზე ზემოქმედება:**
  - ზემოქმედების შეფასება მიწისქვეშა/გრუნტის წყლებზე, შემარბილებელი ღონისძიებების მითითებით;
  - საშიში გეოლოგიური პროცესების შესაძლო გააქტიურების განსაზღვრა საპროექტო ობიექტის მოწყობა-ექსპლუატაციის პერიოდში, პრევენციული ღონისძიებების მითითებით.

4.3. ახალი კუდსაცავის და მასთან დაკავშირებული ინფრასტრუქტურის მოწყობა-ექსპლუატაციის გარემოზე ზემოქმედების შეფასების ბიოლოგიურ ნაწილში წარმოდგენილი უნდა იყოს:

- სათანადო კვლევაზე დაყრდნობით მომზადებული ინფორმაცია უშუალოდ პროექტის გავლენის ზონაში არსებულ მცენარეებზე, ცხოველებზე (განსაკუთრებული ყურადღება გამახვილდეს საერთაშორისო ხელშეკრულებებით და საქართველოს "წითელ ნუსხით" დაცულ სახეობებზე) და ჰაბიტატებზე, მათზე შესაძლო ზემოქმედებაზე, ამ ზემოქმედების თავიდან აცილებაზე და საჭიროების შემთხვევაში საკომპენსაციო ღონისძიებებზე. ამასთან, წარმოდგენილ იქნას ზემოაღნიშნული კვლევის შედეგები ფოტომასალასთან ერთად;
- ზემოაღნიშნულ კვლევებზე დაყრდნობით განახლდეს ბიომრავალფეროვნების შემარბილებელი ღონისძიებები და შემუშავდეს მონიტორინგის გეგმა, სადაც აისახება ბიომრავალფეროვნების ცალკეულ კომპონენტებზე და შემარბილებელი ღონისძიებების ეფექტურობაზე დაკვირვების საკითხი;
- მოსაჭრელი ხე-მცენარეების ზუსტი მონაცემები, სახეობების მიხედვით რაოდენობის და მოცულობის მითითებით;

- მცენარეთა დაცული სახეობების გარემოდან ამოღების შესახებ ინფორმაცია, მოქმედი კანონმდებლობის შესაბამისად.

5. **პროექტის განხორციელების შედეგად გარემოზე მოსალოდნელი ზემოქმედების შეფასება გარემოს თითოეული კომპონენტისათვის და პროექტის განხორციელების შედეგად მოსალოდნელი ზემოქმედებების შეჯამება, მათ შორის:**

- ექსპლუატაციის პირობების ცვლილების გათვალისწინებით მოსალოდნელი ზემოქმედების შეფასება ატმოსფერულ ჰაერზე, მათ შორის მოცემული უნდა იყოს:
  - მოსალოდნელი ემისიები, გაფრქვევის წყაროები, გაფრქვეული მავნე ნივთიერებები, გაბნევის ანგარიში;
  - ატმოსფერულ ჰაერზე ზემოქმედების პრევენციული და შემარბილებელი ღონისძიებები;
  - ატმოსფერული ჰაერის ხარისხის მონიტორინგის გეგმა;
- ატმოსფერულ ჰაერში გაფრქვეულ მავნე ნივთიერებათა ზღვრულად დასაშვები გაფრქვევის ნორმების განახლებული პროექტი;
- დაგეგმილი საქმიანობის ფარგლებში ხმაურისა და და ვიბრაციის გავრცელებით მოსალოდნელი ზემოქმედების შეფასება, შესაბამისი შემარბილებელი ღონისძიებების მითითებით;
- მოსალოდნელი ზემოქმედების შეფასება ნიადაგის ნაყოფიერ ფენაზე, გრუნტის ხარისხზე და ბუნებრივ ლანდშაფტზე, შესაბამისი შემარბილებელი ღონისძიებების მითითებით;
- დეტალური ინფორმაცია მიწისქვეშა/გრუნტის წყლებზე მოსალოდნელი ზემოქმედების და შესაბამისი შემარბილებელი/პრევენციული ღონისძიებების მითითებით. **მათ შორის, წარმოდგენილი იქნეს მიწისქვეშა/გრუნტის წყლების შესაძლო დაბინძურების ადგილებისა და დაბინძურების კონტროლის შესახებ ინფორმაცია;**
- შესაძლო ზემოქმედების შეფასება გეოლოგიურ გარემოს მდგრადობაზე;
- საპროექტო ტერიტორიაზე არსებულ სამოვრებზე მოსალოდნელი ზემოქმედების შეფასების შესახებ ინფორმაცია, სათანადო შემარბილებელი და საკომპენსაციო ღონისძიებების მითითებით;
- დაგეგმილი საქმიანობის ფარგლებში მოსალოდნელი ზემოქმედების შეფასება ზედაპირული წყლის ობიექტზე, მათ შორის საპროექტო ტერიტორიის ფარგლებში არსებულ სეზონურ ხევზე. ამასთან, ინფორმაცია ზედაპირული წყლების დაბინძურების რისკების, სეზონური ხევის ჰიდროლოგიური რეჟიმის ცვლილების და ა.შ შესახებ, შესაბამისი შემარბილებელ ღონისძიებების მითითებით;
- გზშ-ის ანგარიშთან ერთად წარმოდგენილი იქნეს ზედაპირული წყლის ობიექტებში ჩამდინარე წყლებთან ერთად ჩაშვებულ დამაბინძურებელ ნივთიერებათა ზღვრულად დასაშვები ჩაშვების (ზდჩ) ნორმების პროექტი, ექსპლუატაციის პირობების ცვლილების გათვალისწინებით;
- ლანდშაფტის ვიზუალური ცვლილებით მოსალოდნელი ზემოქმედების შეფასება და შემარბილებელი ღონისძიებები;
- ახალი კუდსაცავის ექსპლუატაციის ფარგლებში მიკროკლიმატზე მოსალოდნელი ზემოქმედების დეტალური შეფასება, მათ შორის:
  - შესაბამისი დასაბუთებით განისაზღვროს მოსალოდნელი ზემოქმედების მნიშვნელობა და წარმოდგენილი იქნეს შემარბილებელი ღონისძიებების შესახებ ინფორმაცია;
  - წარმოდგენილი იქნეს კუდასაცავის მოწყობით მიკროკლიმატზე მოსალოდნელი ზემოქმედების შეფასების მიზნით განხორციელებული კვლევის, მათ შორის კვლევის მეთოდოლოგიისა და შესაბამისი

შედეგების (დასკვნების, რეკომენდაციების) შესახებ დეტალური ინფორმაცია;

- წლის განმავლობაში კუდსაცავიდან აორთქლებული წყლის მოცულობის შესახებ ინფორმაცია, მათ შორის ზემოქმედებას დაქვემდებარებული ტერიტორიის ფართობის გათვალისწინებით, განისაზღვროს აორთქლების ხარისხის მასშტაბი;
- წყლის კონდენსატის გადაადგილების შესაძლო არეალის შესახებ ინფორმაცია, სათანადო კვლევებზე დაყრდნობით მომზადებული დასაბუთების მითითებით;
- ინფორმაცია ნარჩენების წარმოქმნითა და გავრცელებით მოსალოდნელი ზემოქმედების შესახებ, შესაბამისი შემარბილებელი და პრევენციული ღონისძიებების მითითებით (ნარჩენების მართვის გეგმა);
- გზშ-ის ანგარიშში დეტალურად უნდა იქნეს ასახული პროექტის განხორციელებით გამოწვეული ზემოქმედების შეფასება სოციალურ გარემოზე, ასევე განსაზღვრული უნდა იყოს ადამიანის ჯანმრთელობასთან, უსაფრთხოებასთან დაკავშირებული რისკები, შესაბამისი შემარბილებელი ღონისძიებების მითითებით;
- პროექტის გავლენის ზონაში კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლებსა და კულტურულ ფასეულობებზე პირდაპირი და არაპირდაპირი შესაძლო ზემოქმედების შესახებ ინფორმაცია (გზშ-ის ანგარიშის მომზადების პროცესში ჩართული იყოს შესაბამისი კომპეტენციის სპეციალისტი/ები, რათა გამოირიცხოს როგორც შესაძლო არქეოლოგიური ობიექტების დაზიანების რისკები);
- ტრანსპორტირებით მოსალოდნელი შესაძლო ზემოქმედების შეფასება და ტრანსპორტირების შედეგად გამოწვეული ზემოქმედების შემცირების მიზნით შესაბამისი შემარბილებელი ღონისძიებები;
- დეტალური ინფორმაცია ინფორმაცია კუმულაციური ზემოქმედების შესახებ. პროექტის ფარგლებში მოსალოდნელი კუმულაციური ზემოქმედების შეფასება გარემოს თითოეული კომპონენტისათვის, შესაბამისი შემარბილებელი ღონისძიებების მითითებით. ამასთან მიზანშეწონილია კუმულაციური ზემოქმედების შეფასებისას გათვალისწინებული იქნას, როგორც 500 მეტრის, ისე მის ფარგლებს გარეთ არსებული და დაგეგმილი, არამართო ერთი და იმავე სახის, არამედ ერთ პერიოდში მიმდინარე/დაგეგმილი სხვადასხვა სახის საქმიანობები (წიაღისეულის მოპოვება, გადამუშავება და სხვ);
- გარემოზე მნიშვნელოვანი ზემოქმედების აღწერა, რომელიც განპირობებულია ავარიისა და კატასტროფის რისკის მიმართ საქმიანობის მოწყვლადობით;
- ავარიულ სიტუაციებზე რეაგირების გეგმა. მათ შორის, ყურადღება გამახვილდეს ჰიდროდინამიკურ ავარიაზე რეაგირების საკითხებზე;
- პროექტის ფარგლებში განსახორციელებელი **შემარბილებელი ღონისძიებების შემაჯამებელი გეგმა-გრაფიკი;**
- პროექტის ფარგლებში განსახორციელებელი **გარემოსდაცვითი მონიტორინგის შემაჯამებელი გეგმა-გრაფიკი** (საკონტროლო წერტილების, მონიტორინგის მეთოდის, მონიტორინგის სიხშირისა და სხვ მითითებით);
- სკოპინგის ეტაპზე, მათ შორის საჯარო განხილვის დროს, საზოგადოების ინფორმირებისა და მათ მიერ წარმოდგენილი მოსაზრებებისა და შენიშვნების შეფასება;
- გზშ-ის ფარგლებში შემუშავებული ძირითადი დასკვნები და საქმიანობის პროცესში განსახორციელებელი ძირითადი ღონისძიებები.

6. საკითხები/შენიშვნები, რომლების გათვალისწინებული უნდა იქნეს გზშ-ის ეტაპზე:

- დეტალურად უნდა აღიწეროს ახალი კუდსაცავის მოწყობისთვის განსახორციელებელი ყველა ღონისძიება და გზშ-ის ეტაპისთვის ჩაატარდეს კვლევები წარმოდგენილი სკოპინგის ანგარიშის მე-6 თავის შესაბამისად;
- სსიპ „მინერალური რესურსების ეროვნული სააგენტოს“ ცნობით ახალი კუდსაცავის მოწყობის საპროექტო ტერიტორია, თანდართული დოკუმენტებით და სააგენტოში არსებული ინფორმაციით მდებარეობს, წიაღის მოპოვების მიზნით (ფერადი, კეთილშობილი, იშვიათი ლითონები), 2011 წელს, ოცდაათი წლის ვადით შპს „კავკასიის სამთო ჯგუფი“-ზე გაცემული #10002084 ლიცენზიის კონტურში. „წიაღის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-8 მუხლის პირველი პუნქტის თანახმად, *აკრძალულია წიაღის ფონდის მიწების საკუთრების უფლებით, იჯარით ან სხვა ფორმით გაცემა საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროს სისტემაში შემავალ საჯარო სამართლის იურიდიულ პირთან - მინერალური რესურსების ეროვნულ სააგენტოსთან შეთანხმების გარეშე, ხოლო ლიცენზირებული ობიექტის შემთხვევაში - აგრეთვე ლიცენზიის მფლობელთან შეთანხმების გარეშე.* აღნიშნულის გათვალისწინებით გზშ-ის ეტაპზე წარმოდგენილი უნდა იქნეს ლიცენზიის მფლობელთან შეთანხმების დამადასტურებელი დოკუმენტაცია;
- სსიპ „ეროვნულმა სატყეო სააგენტოს“ ცნობით წარმოდგენილი 687 ჰა (6874640 კვ.მ.) ფართობიდან (Shp ფაილი), „სახელმწიფო ტყის ფონდის საზღვრების დადგენის შესახებ“ საქართველოს მთავრობის 2011 წლის 4 აგვისტოს №299 დადგენილებით დამტკიცებული სახელმწიფო ტყის ფონდის საზღვრების მიხედვით, 158 ჰა (1580815 კვ.მ.) ფართობი წარმოადგენს სსიპ ეროვნული სატყეო სააგენტოს მართვას დაქვემდებარებულ ტყეს (იხ. დანართი). ასევე, RMG_Copper-ის სამოქმედო არეალის ფართობია 14801629 კვმ, რომელშიც სკოპინგის ანგარიშით გათვალისწინებული მთლიანი 6874640 კვ.მ.-დან ხვდება 6386365 კვ.მ. სახელმწიფო ტყის ტერიტორიაზე, „ტყითსარგებლობის წესის შესახებ“ დებულების დამტკიცების თაობაზე საქართველოს მთავრობის 2021 წლის 18 მაისის N221 დადგენილებით (თავი VII-XIV) განსაზღვრული საქმიანობა ან მისი განკარგვა საჭიროებს შეთანხმებას სახელმწიფო ტყის მართვის უფლების მქონე ორგანოსთან. აღნიშნულის შეთანხმების დამადასტურებელი დოკუმენტი წარმოდგენილი უნდა იქნეს გზშ-ის ანგარიშთან ერთად;
- ვინაიდან დაგეგმილი საქმიანობა ტყის ტერიტორიაზე ხორციელდება და სკოპინგის ანგარიშის თანახმად, კომპანია გეგმავს ტყის სტატუსის შეწყვეტის მიზნით შუამდგომლობას სამინისტროსთან სკოპინგის დასკვნის გაცემის შემდგომ ეტაპზე მოქმედი კანონმდებლობის შესაბამისად, საჭიროა - გარემოზე ზემოქმედების შეფასების ანგარიშში გათვალისწინებული იყოს „გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსის“ მე-10 მუხლის, „საქართველოს ტყის კოდექსის“ მე-13 ასევე, „ტყის სტატუსის მინიჭების, შეწყვეტისა და ტყის საზღვრების დადგენისა და კორექტირების/შეცვლის შესახებ“ დებულების დამტკიცების თაობაზე, საქართველოს მთავრობის 2021 წლის 6 ოქტომბრის 496-ე დადგენილების მე-13 მუხლის მოთხოვნები. ტყის სტატუსის შეწყვეტის მოთხოვნის შემთხვევაში, საჭიროა, გზშ-ის ანგარიშში წარმოდგენილ იქნას ინფორმაცია: რატომ არის საჭირო ტყის სტატუსის შეწყვეტა საქმიანობის შინაარსიდან გამომდინარე; რატომ არის შეუძლებელი აღნიშნული საქმიანობის განხორციელება განსაკუთრებული დანიშნულებით ტყით სპეციალური სარგებლობის ფარგლებში; გზშ-ის ანგარიშში წარმოდგენილი ალტერნატივების შესწავლის ნაწილში ყურადღება გამახვილდეს ტყის კომპონენტზე განსაკუთრებით (მათ შორის, დასაბუთდეს შემოთავაზებული ადგილის უალტერნატივობა და შესაძლებლობის შემთხვევაში, შემოთავაზებულ იქნას

სხვა, ალტერნატიული ვარიანტი, რომელიც არ გაივლის ტყის ტერიტორიაზე); თუ საქმიანობის შედეგად იგეგმება ხე-ტყის ჭრა, გზმ-ის ანგარიშში, ცალ-ცალკე წარმოდგენილ იქნას, წითელი ნუსხისა და სხვა მცენარეების მერქნული რესურსის წინასწარი აღრიცხვის უწყისები;

- გზმ-ის ეტაპზე დეტალურად უნდა იქნეს წარმოდგენილი გარემოზე შეუქცევი ზემოქმედების შეფასება და მისი აუცილებლობის დასაბუთება, რაც გულისხმობს გარემოზე შეუქცევი ზემოქმედებით გამოწვეული დანაკარგისა და მიღებული სარგებლის ურთიერთშეწონას გარემოსდაცვით, კულტურულ, ეკონომიკურ და სოციალურ ჭრილში;
- მიმდინარე საქმიანობებთან დაკავშირებით გზმ-ის ეტაპზე წარმოდგენილი უნდა იქნეს:
  - საპროექტო ცვლილების გარდა არსებული სიტუაციის გათვალისწინებით მიმდინარე საქმიანობის და ტექნოლოგიური უზნების შესახებ ერთიანი, დეტალური ინფორმაცია;
  - 2019 წლის 8 ივლისს გაცემული გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილებით (N 2-626) განსაზღვრული პირობების შესრულების მდგომარეობის შესახებ დეტალური ინფორმაცია;
  - 2020 წლის 13 ნოემბერს გაცემული გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილებით (N 2-1051) განსაზღვრული პირობების შესრულების მდგომარეობის შესახებ დეტალური ინფორმაცია ;
  - გარემოსდაცვითი ზედამხედველობის დეპარტამენტის მიერ გამოვლენილი დარღვევების (არსებობის შემთხვევაში) და მათი აღმოფხვრისთვის განსაზღვრული მიმდინარე/დაგეგმილი ღონისძიებების შესახებ ინფორმაცია;
  - ვინაიდან, სს „RMG Copper“-ზე გაცემულია რამდენიმე გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილება (სპილენძ-პოლიმეტალური კარიერის ფუჭი ქანების სანაყაროებიდან დრენირებული დაბინძურებული წყლის გამწმენდი ნაგებობების მოწყობა-ექსპლუატაციაზე; მადნის გამამდიდრებელი ფაბრიკის ექსპლუატაციის პირობების ცვლილებაზე), რომლებიც ტექნიკურად ან/და ფუნქციურად ურთიერთდაკავშირებულია, ხოლო სკოპინგის ანგარიში მოიცავს შესაბამისი გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილებით განსაზღვრული საქმიანობების ანალიზს - გზმ-ის ანგარიშში მითითებული უნდა იყოს მოთხოვნა 2019 წლის 8 ივლისს (N 2-626) და 2020 წლის 13 ნოემბერს (N2-1051) გაცემული გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილებების გაუქმებასთან დაკავშირებით (კანონმდებლობის შესაბამისად);
- სკოპინგის ანგარიშის შესაბამისად, საპროექტო ტერიტორიის ლანდშაფტური თავისებურებების გათვალისწინებით კუდსაცავიდან წყლის ორთქლის შორ მანძილზე გადაადგილება მოსალოდნელი არ არის - აღნიშნულთან დაკავშირებით გზმ-ის ეტაპზე წარმოდგენილი უნდა იქნეს სათანადო კვლევებზე დაყრდნობით მომზადებული დეტალური დასაბუთება. მათ შორის, მნიშვნელოვანია დაზუსტდეს რა რაოდენობის წყლის აორთქლებას ექნება ადგილი კუდსაცავის ექსპლუატაციის დროს და რა სახის მნიშვნელოვან ზემოქმედებასთან იქნება დაკავშირებული;
- საპროექტო დამბის განვითარება/ამაღლებების შესაძლებლობის შესახებ დაზუსტებული ინფორმაცია, ასევე კუდსაცავის მდგრადობის საკითხი;
- დაზუსტებული ინფორმაცია ზემოქმედებას დაქვემდებარებული ტერიტორიის ფარგლებში გრუნტის წყლის დონის და მისი ქიმიური შედგენილობის კონტროლის შესახებ;

- სკოპინგის ანგარიშის მიხედვით, დაღვრილი პულპა შესაძლებელია განთავსდეს სანაყაროზე, თუმცა არ არის მითითებული და გზმ-ის ეტაპზე დაზუსტებას საჭიროებს, რომელ სანაყაროზე არის საუბარი;
  - დაზუსტებას საჭიროებს და გზმ-ის ეტაპზე წარმოდგენილი უნდა იქნეს ინფორმაცია საპროექტო ქიმიურ გამწმენდში დამუშავებული წყლის საბოლოო ჩაშვების წერტილის (GPS) და წყლის ობიექტის შესახებ;
  - სკოპინგის ანგარიშში არ არის მითითებული და დაზუსტებას საჭიროებს ინფორმაცია საპროექტო გამწმენდი ნაგებობიდან წარმოქმნილი შლამის გაუწყლოების შესახებ, ასევე სათანადო ინფორმაცია შლამის საბოლოო მართვის საკითხების შესახებ;
  - **კუდსაცავის საპროექტო ტერიტორიის ფარგლებში მოქცეულია სეზონური ხევი, თუმცა აღნიშნულ ხევეზე და მისი ჰიდროლოგიური რეჟიმის ფორმირებაზე შესაძლო ზემოქმედების შესახებ ინფორმაცია წარმოდგენილი არ არის, რაც გზმ-ის ეტაპზე საჭიროებს დაზუსტებას და სათანადო შეფასებას;**
  - არსებული ბიოლოგიური გამწმენდი ნაგებობის ტექნოლოგიური სქემის ცვლილების ფარგლებში - დაზუსტებას საჭიროებს შლამსაცავის შესახებ ინფორმაცია, ვინაიდან დგინდება რომ არსებული შლამსაცავი გადაკეთდება პირველად სალექარად;
  - სკოპინგის ანგარიშის თანახმად, გათვალისწინებულია დაზიანებული ჰაბიტატის ეკოლოგიური კომპენსაცია/აღდგენა. მნიშვნელოვანია გზმ-ის ეტაპზე წარმოდგენილი იქნეს მოსალოდნელი ზემოქმედების კომპენსაციის და მართვის კონკრეტული გეგმა;
  - კუდსაცავის დახურვის, შემდგომ რეკულტივაციისა და პირვანდელ მდგომარეობამდე მიახლოებული გარემოს აღდგენის ღონისძიებების შესახებ ინფორმაცია. მათ შორის, კუდსაცავის დახურვის კონცეპტუალური გეგმა;
  - გზმ-ის ანგარიშში წარმოდგენილი უნდა იყოს „ცხოველთა გადამდები დაავადებების საწინააღმდეგო პროფილაქტიკურ-საკარანტინო ღონისძიებათა განხორციელების წესების დამტკიცების შესახებ“ საქართველოს მთავრობის 2015 წლის 14 ივლისის №348 დადგენილებით განსაზღვრული მოთხოვნების დაცვის შესახებ ინფორმაცია;
  - აღსანიშნავია, რომ საპროექტო ტერიტორიაზე დაგეგმილია არსებული 110 კვ ძაბვის საჰაერო ელექტროგადამცემი ხაზის დემონტაჟი და ახალი 110 კვ ძაბვის ეგხ-ის გაყვანა. **მოცემული გარემოების გათვალისწინებით დაზუსტებას საჭიროებს ინფორმაცია დაგეგმილი საქმიანობების შესრულების ვადების, კომპანიებს შორის არსებული ურთიერთშეთანხმებისა და საპროექტო არეალში გათვალისწინებული საქმიანობებით მოსალოდნელი ჯამური/მასშტაბური ზემოქმედების შესახებ.**
- **გზმ-ის ანგარიშში წარმოდგენილი უნდა იყოს ინფორმაცია სკოპინგის დასკვნით გათვალისწინებული საკითხების შესახებ (ერთიანი ცხრილის სახით);**

დასკვნითი ნაწილი:

სკოპინგის დასკვნის მიღების მიზნით სამინისტროში სს „RMG Copper“-ის მიერ წარმოდგენილ - ბოლნისის მუნიციპალიტეტში, დაბა კაზრეთში მადნის გამამდიდრებელი ფაბრიკის ექსპლუატაციის პირობების ცვლილების (ახალი კუდსაცავის, მასთან დაკავშირებული ინფრასტრუქტურის მოწყობა და საწარმოს წარმადობის გაზრდა), პროექტზე **სავალდებულოა გზმ-ის ანგარიში მომზადდეს** წინამდებარე სკოპინგის დასკვნით გათვალისწინებული კვლევების, მოსაპოვებელი და შესასწავლი ინფორმაციის და წარმოსადგენი დოკუმენტაციის მიხედვით.

